

TÜRKİYEDE YAŞAYAN SURIYELİ GÖÇMENLERİN ÇALIŞMA KOŞULLARINDAKİ EMEK SÜRECİ

Fatih ULUTAŞ

Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümü.
ulutassfatih@gmail.com

Özet

Türkiye'nin komşu ülkelerinden biri olan Suriye de iç savaşın başlaması ile birlikte yaklaşık 4 milyondan fazla Suriyeli göçmene Türkiye kapılarını açmıştır. Bu süreç bugüne kadar ki en büyük zorunlu göç dalgasıdır. Başlarda geçici olarak görülen Suriyeli mülteciler meselesi 6 yıl geçmesine rağmen hala bir çözüme kavuşturulamamıştır. Hal bu şekilde olunca da Türkiye de birçok sektörde Suriyeli mültecilerin faaliyetleri başlamış ve kültürel entegrasyonun hızla önemi artmıştır. Türkiye de çalışma koşullarının dinamik tutulmasına önem verilirken bir yandan da Suriyeli sığınmacıların toplumsal düzenin bozulmasına sebebiyet vermeden iş yaşam dengesi içerisinde topluma entegre edilmesi için çalışmalar yürütülmüştür. Sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaşların bireysel yardımlarına muhtaç olmaksızın hayatlarını sürdürebilmeleri için Çalışma koşullarında ki emek süreçlerini bakılmaksızın kötü şartlar da sadece iş-çalışma mantığı içerisinde hayata baktıkları görülmüştür. Bu mantıkla da Suriyeli göçmenlerin zor şartlar altında çok çalışıp daha az ücret almalarına sebebiyet vermiştir. Bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların Lojistik sektöründe ki çalışma koşulları incelenerek analizler yapılmıştır. Suriyeli mültecilerin lojistik sektöründe ki emek süreçlerinin çalışma koşullarında ki tutarlılığına bakılarak bir iş-emek dengesinin oluşturulması ile ilgili çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli mülteciler, Emek süreci, lojistik sektörü

Abstract

With the start of the civil war in Syria, which is one of Turkey's neighbor country, Turkey has opened its doors to more than 4 million Syrian immigrants. This process is the largest forced migration so far. The Syrian refugees' issue which was seen as temporary in the beginning, could not be solved even after 6 years. When this is the case, the activities of Syrian refugees have begun in many sectors in Turkey and the importance of cultural integration has increased rapidly. Efforts to integrate in the community given the importance of keeping Turkey on the one hand, dynamic work life balance without causing disruption of the social order of the working conditions of Syrian refugees has been carried out. With this logic, it caused Syrian refugees to work hard under difficult conditions and got paid less. In this study, the working conditions of the Syrian refugees in the logistics sector were examined and analyzed. The solutions for creating a balance of work-labor are presented considering the consistency of labor processes of Syrian refugees in the logistics sector.

Keyword: Syrian refugees, labor process, logistics sector

Giriş

Suriye de ki yıkıcı savaşın ortasında kalan insanların komşu ülkelere göç hareketleri ile başlamıştır emek sürecinde ki düzensizlik. Türkiye de oluşan iş-yaşam dengesinin bozukluğu üzerine birde Suriyeli göçmenlerin göç etmesi ile bu durum daha düzensiz bir hal almıştır. Suriyeli mültecilerin hayatlarını ikame edebilmeleri için gerekli kazancın sağlanması ve bu durumu kullanmak isteyen insanların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Ucuz işçi çalıştırma fırsatını eline geçiren iş sahipleri yüksek emek az ücret tarifesi ile zorunlu bir durum haline getirmiştir bu durum. Yaşam standartlarının dışından bir yaşam süren Suriyeli mültecilerin Türkiye’de emek süreçleri göz arda edilip çalıştırıldıkları işin potansiyelinin karşılığına denk gelmemektedir. Kısa sürede büyük bir düzensizlik ve insanlık dramı kendini göstermektedir.

iç savaşın yarattığı koşullar sonucu yaşadıkları alanları terk edip ülkenin başka bölgelerine göç etmek durumunda kalan Suriyeli nüfus sayısı %10'u (491.933 kişi) kamplarda olmak üzere 4.840.659 kişiye ulaşmıştır. Bu bağlamda ülkenin toplam nüfusunun % 50'sini aşkın bir oranın yer değiştirdiğini söylemek mümkündür. Bu durumun Türkiye’de iş-yaşam dengesinin zedelenmesine ve ucuz işçi sorunsalının ortaya çıkması ile kaliteli işçi probleminin nedenlerini oluşturmuştur. Bu düzensiz yaşam modelinin iyileştirilmesi için çeşitli çalışmaların eşliğinde emek ve çalışma kavramları üzerine önerilerde bulunulmuştur.

1.1. Sığınmacıların Ünelere Göre Dağılımı

Türkiye, Suriye’deki iç savaşın yoğunlaştığı 2012 yılından itibaren, Lübnan, Ürdün, Irak gibi diğer bölge ülkeleriyle birlikte en çok Suriyeli sığınmacı kabul eden ülkelerden biri olmuştur. Bu rakamlar 2016 yılına kadar büyük bir ivme kazansa da daha sonraki yıllara göre iç savaşın şiddetinin azalması ve geri dönüşlerden dolayı bu oranın stabil hale gelmiştir. Sığınmacıların yaş, cinsiyet ve geldikleri ülkelere dağılımı verilmiştir. (Mor, Bulut ve Yüksel, 2014: 6). Bknz (tablo1)

POPULATION BREAKDOWN

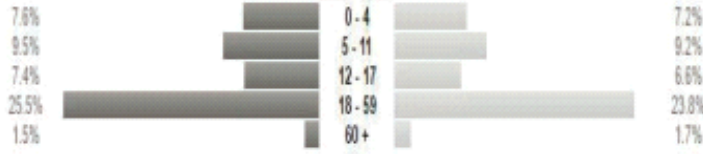
SURİYE	3,54 M
AFGANİSTAN	164,351
IRAK	142,576
İRAN	37,732
SOMALİ	5,518
OTHER	11,515

- Data source for syrian Population: DGMM as of 2 August 2018.
- Data source for Non – Syria Population : UNHCR ProGres 31 July 2018.

1.2. Türkiye’deki Sığınmacıları Demografik Dağılımı

Türkiye de ki çalışma koşullarında ki emek süreçlerinin en çok göz ardı edildiği yaş aralığı 18-59 olarak görülmektedir. İş ve çalışma potansiyelinin en fazla olduğu aralık olduğundan bu kategoride ki sığınmacıların emeklerinin hiçe sayıldığı görülmektedir. Süreçlerinin birbirini kovalayan bir dizide gitmesi ve çalışma koşullarının mesleklere göre dağılımdan da hareket ile çok kötü yönetildiğini tüm gerçekliği ile görmekteyiz. Dağılım ise aşağıda verilmiştir (Bknz Tablo2).

Tablo 2: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nde Geçici Koruma Hakkıyla İkamet Eden Suriye Vatandaşlarının Demografik Dağılımı

Kaynak: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Suriye Bilgi Paylaşım Portalı
Erişim Linki: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> Son Erişim Tarihi: 30/05/2016

1.3. Türkiyede ki Sığınmacıların Dağılımı ve Toplumda ki Yaşam Standartları

Kendi başlarına yaşamak zorunda kalan bir çoğunluğu bekâr olan Suriyeli göçmenlerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için birçok sorununda üstesinden gelmek zorundadırlar. Bunlara kişinin evinden, ülkesinden ayrılmak zorunda kalarak başka bir ülkeye sığınması, yanında birikimlerini getirememesi, ülkesinde sahip olduğu statü ve kaynaklar kadar sosyal destek sistemleri denen aile, akraba, komşu gibi ilişki ağlarının yokluğu da eklendiğinde gündelik yaşamın sığınmacı ve mülteciler için ne kadar zorluklarla dolu olduğu daha iyi anlaşılabilir (buz – 2002).

Hayatlarını belirli standartların altında yaşayan Suriyeli sığınmacıların için her şey zor iken bir de çalışma koşullarında ki süreçlerinde aleyhlerine olmasından kaynaklanan problemler meydana gelmiştir. Yaşam şartları daha da zor bir hal almaktadır. Genelde belirli bölgelerdeki kümelenmeler içerisinde yaşamlarını devam eden Suriyelim mültecilerin çalışma alanları da kısıtlıdır. Ana hedef para kazamamak ve geçimlerini sağlamak olduğundan çalışma koşullarında ki zor şartlar hep göz ardı edilmiştir. Bu durumu kullanmak isteyen işverenler fazlası ile insan ve emek kavramlarını bir köşeye bırakarak çalışmalarını hiç saymaktadır.

Bekleme sürecinde gündelik yaşamda karşılaştıkları sorunlar ise çeşitlilik göstermektedir. Tüm sığınmacı ve mülteciler için geçerli olan barınma, beslenme, giyim, psikososyal yardım, dil öğrenme gibi temel gereksinimlerin (Padilla 1997); sürekli olarak en temel problemler olduğu görülmektedir.

2. ÇALIŞMA KOŞULLARINA ETKİ EDEN SORUNLAR

Suriyeli göçmenlerin çalışma koşullarını etkileyecek temel sorunların aslında gündelik hayatlarını ikame edebilmelerinde ki ihtiyaçlar oluşturmaktadır. Mülteci durumunda yaşamlarının vermiş olduğu zorlayıcı sebeplerin yanında bir kişisel ihtiyaçların getirdiği sorunlarda eklenince bir hayli zor bir yaşam ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu çalışma koşullarında ki bazı sorunlar şunlardır; Barınma, Beslenme, Sağlık, Eğitim ve İstihdam koşulları.

2.1. Barınma

Suriye de başlayan iç savaş nedeni ile Türkiye başlayan ilk göç dalgası Nisan 2011 de gerçekleşmiştir. Türkiye ye ilk giriş yapan gruplar Türkiye-Suriye sınırında bulunan Hatay ilinin; Yayladağı, Altınözü ve Reyhanlı ilçelerini tercih etmişlerdir. İlk zamanlarda yoğun bir şekilde sınır boyu yerleşmeleri devam eden Suriyeli mülteciler daha sonra iç bölgelere doğru yayılmaya başlamıştır. Bu yayılma ile birlikte büyük şehirlerde barınma sorunlarının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Birçok sivil toplum kuruluşlarının ve devletin yardımlarına rağmen halen dışarlarda barınma sorunu yaşayan Suriyeli mülteciler için çözüm önerileri sunulmaktadır. (AFAD 2014)

Yaşam şartlarının daha da zor olmasından kaynaklı barınma alanında büyük sorunlar yaşayan mülteciler belli başlı yerlerde olumsuz şartlar altında hayatlarını devam ettirmektedirler.

2.2. Beslenme

TTB'nin yaptığı alan çalışmasında ise hanelerin yarısından fazlasında yemek pişirmek için gerekli araçların olmadığı, kişi başına düşen tabak bardak çatal gibi gereçlerin yetersiz olduğu saptanmıştır (TTB, 2014). Temiz içme kullanma sularına erişim bireylerin yaşadıkları bölge ve konutların kalitesi ile yakından ilişkilidir. AFAD'ın çalışmasında bireylerin %20'sinden fazlasının içme suyuna, %15'inden fazlasının ise kullanma suyuna zor veya çok zor ulaştığı belirtilmiştir. Bu şartlar altında yetersiz içme suyunun yanı sıra birçok temel gıdanın da temini zorlaşmıştır. Alınan gıda ürünlerin yarısından fazlasının tarihinin geçmesi yine aynı şekilde içme suyu diye içtikleri suyun çamurlu su olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum beraberinde birçok hastalığın meydana gelmesine sebebiyet vermiştir (TTB, 2014).

2.3. Eğitim

Suriyeli mültecilerle ilgili diğer önemli bir alan ise eğitim alanıdır. Rakamlara bakıldığında, kamplarda yaşayan çocukların (%80) çoğunluğunun eğitim gördüğünü, kamp dışında yaşayan çocukların (%14) ise çok azı eğitim görebilmektedir. Kayıt altındaki tüm Suriyeliler devlet okullarına (1-12. sınıf) kayıt olabileceklerdir. Üniversiteye erişim açısından dil (Türkçe) ve akademik gereksinimleri (YÖS) yerine getirebilen kayıtlı olan tüm Suriyeliler üniversitelere kayıt olabilmektedirler. (February 2014)

Dil konusunda büyük sıkıntılar yaşayan Suriyeli mültecilerin okullarda ve gün yaşamlarında ki sorunsal haline gelen konuşma dili eğitim almalarında da büyük sorun haline gelmektedir. Bu konu ile ilgili yapılması gereken en temel çözüm Suriyeli mültecilerin her hangi bir eğitim-öğretim dönemine başlamadan önce 1 sene temel Türkçe eğitiminin verilmesidir. Hem adaptasyon sürecini tamamlamış olurlar hem de dil anlamında büyük bir yol kat ederler bu durumda.

2.4. Sağlık

Savaşın olumsuz etkilerinden sonra bir çok Suriyeli istemedikleri bir çok olumsuz durum ile karşı karşıya kalmıştır. Suriyeli mülteciler olumsuz sonuçların ortaya çıktığı sorunlar ile mücadele etmek zorun da kalmışlardır Türkiye'de. Ancak gerek çadırlar gerekse konteynırlar, hastalıklara ve dış etkenlere karşı yeterince korunaklı olmadığı için hastalıkların görülme sıklığını artırmaktadır. Bununla birlikte toplu barınma alanlarında su ve kanalizasyon altyapısının çoğu zaman yetersiz kalması hijyenik açıdan kötü yaşam koşulları ortaya çıkarır. Hastalıklardan korunmak için gerekli olan hijyen kurallarına riayet edilememesi durumunda yaşanan sağlık sorunlarında artış meydana gelir (Ö. Yavuz, 2014:79). Mültecilerin en sık karşılaştıkları sağlık sorunları şunlardır (Çalışkan ve Özcebe, 2013:585; Karadağ ve Altıntaş, 2010:56; Toksabay, 2010:13):

Hayatlarının devamı için büyük savaşın ortasından kaçıp Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilerin gerek yaşamsal gerekse beslenmeden kaynaklanan problemlerden dolayı büyük sağlık sorunları ile karşı karşıya kalmışlardır. Devlet tarafından her türlü sağlık güvencesi yardımı yapılan mültecilere gerekli tedavi koşulları da sağlanmıştır. Sınır hattında kurulan sağlık çadırlarında her türlü ihtiyaçları karşılanmak istense de bir çok mülteci büyük şehirlere gitmesi sonucunda bir çoğu sağlık yardımlarından faydalanmamıştır.

2.5. Suriyeli Göçmenlerin İstihdam Sorunları

2016 yılına kadar Suriyeli göçmenlerin sayılarında ki artış birçok olumsuz sorunu da beraberinde getirdi. Bu sorunların oluşmasında ki en temel sebepleri şu şekilde sıralayabiliriz. Birincisi Suriyelilerin kayıt altında resmi olarak çalışabilmeleri için getirilen şartlardır. Bunlar en az altı aydan önce kayıtlı ve bir göçmen kartına sahip olmaları, ikincisi İkamet etiketleri şehirlerin sınırları dâhilinde çalışma şartı ve üçüncü olarak, Suriyeli işçilerin çoğunlukla vasıfsız kişilerden oluşmuş olmaları vb. sebepleri saymak mümkündür. Özellikle İstanbul da ki kayıtsız işçi potansiyeli oldukça yüksektir. Belirli sebeplerden dolayı daha fazla ücret alabilmek için işverenler tarafından kayıt altına alınmadan masa altından çalıştırılan işçilerin hiç bir şekilde bir güvencesi yoktur. Hal böyle olunca da çalışma koşulları da oldukça kötü ve disiplinsizdir. (Taş, H. Y., Küçüköğlü, M. ve Menteşe, B. (2016),)

3. ÇALIŞMA KOŞULLARINDA Kİ EMEK SÜRECİ

Suriye'deki savaş ortamının çok uzaması göçmenlerin ve yerleştikleri şehirlerdeki insanlar üzerindeki baskıyı gün geçtikçe arttırmaktadır. Göçmenler yaşamlarını idame ettirmek için gelir sağlamak ve çalışmak durumundadır. İşsizliğin yoğun olarak yaşandığı kentimizde bu durum ekonomik ve sosyal sorunlara zemin hazırlamaktadır. Suriye'den göçle gelenleri emeği karşılığı çalışmak zorunda olan (çoğu zaman kaçak ve güvencesiz) emekçiler ile gelirken beraberinde bir miktar sermaye getirmiş olup burada işyeri açan girişimci veya sermayedar kesim olarak ayırmak ve sorunları bu iki grup için ayrıca değerlendirmek bardağın dolu ve boş yanını görebilmek için önemlidir. Bu şartlar altında Suriyeli mültecilerin emeklerinin hiçe sayılarak belirlimi emek süreci sonucunda karşılıklarının tam verilmemesine şahit olmaktayız. Bu durumu fırsat haline çevirmek isteyen işverenlerin çalışmak zorunda olan mültecilerin zaman ve emek kavramlarının değersizleştirip kendi rant ve çıkarları için kullandıkları görülmektedir. Çalışma koşulları kontrol altına alınarak her mültecinin sağlık sigortası yapılarak çalışmalarının sonucunda sağladıkları faydanın karşılığının alınması gerektiği ile ilgili devlet tarafından kontrol edilmesi zorunlu hale gelmiştir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Suriyelilerin Türkiye'de geçici olmaktan çıkıp kalıcı hale geldikleri göz önüne alınarak, hukuki statülerinde değişiklik yapılması ve mülteci olarak tanınmaları gerekmektedir. Mülteci ve vatandaşlık statüsü isteyen ve koşulları sağlanan her Suriyeliye tanınmalıdır. Türkiye'de yaşayan Suriyeliler, ülke vatandaşları ile eşit haklara sahip olmalıdır. İşgücü piyasasına katılmak bu haklar içinde öncelikli bir yere sahiptir. İşgücü piyasasında yaşanan sorunların çözümüne yönelik şunların yapılması gerekmektedir: Eşit işe eşit ücret ilkesi ile Suriyeli mültecilere ayırım yapılmaksızın çalışmaları sonucunda elde ettikleri faydanın karşılığı verilmelidir. Ayrıca güvence anlamında da Türkiye vatandaşlarının çalışırken elde ettikleri haklara sahip olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde düzensizlik ve haksız bir rekabet oluşarak insan ve çalışma kavramlarının uyuşmazlığına sebebiyet verilir. Tüm koşullar göz önüne alınarak gerekli hal ve yasaların oluşturulmasına tüm mültecilere gerekli değer ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi için çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Buz, Sema, “Türkiye’deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2002.
- Padilla, C. Yolanda, “Immigrant Policy: Issues for Social Work Practice”, Social Work Journal of the National Association of Social Workers, 42 (6), 1997.
- AFAD, Raporu , (2014) Suriye den Türkiye’ye Nüfus Hareketliliği, Kardeş Topraklarında Misafirlik, Ankara.
- İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi,(3.11.2018), “Geçici Koruma Yönetmeliği Kapsamında Koruma Altına Alınan Suriye Vatandaşlarına Ait Genel Bilgiler”
- February 2014 // 2014 Suriye Bölgesel Müdahale Planı (Türkiye) // Refworld (www.refworld.org) //AFAD verileri // STK raporları.
- Taş, H. Y., Küçükoğlu, M. ve Mentşe, B. (2016), Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların çalışma hayatında karşılaştıkları sorunlar. TURAN – SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi, 8(32), 265-273
- Yavuz, Ö. (2014). Afetler Sonrası Yapılan Sosyal Yardımlar ve Hizmetler. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Çalışkan, C. & Özcebe, H. (2013). Afetlerde Enfeksiyon Hastalıkları Salgınları ve Kontrol Önlemleri. TAF Preventive Medicine Bulletine, 12(5), s. 583-588.
- AFAD, 2014. Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri, Ankara, Türkiye. <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/79-20150209111636-webformatisuriyedenturkiyeyenufushareketleri.pdf>
- Yüksel, Umutcan, Bulut, Merve Nur ve Mor, Zerrin (2014). “Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler” İnografik Rapor Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi Ankara2014